Raad van de
Europese Unie

Brussel, 20 september 2019
(OR. en)

11965/1/19
REV 1

RECH 422
COMPET 611
MI 634
IND 226

NOTA

van:	het voorzitterschap
aan:	de Raad
Betreft:	*Voorbereiding van de Raad Concurrentievermogen op 26 en 27 september 2019* Onze economische basis ontwikkelen: a) strategische langetermijnvisie voor duurzame groei *Presentatie door het voorzitterschap* *Oriënterend debat*

Verslag van het voorzitterschap

Onze economische basis ontwikkelen: strategische langetermijnvisie voor duurzame groei

Oriënterend debat

1. Inleiding

Een sterke economische basis en duurzame groei zijn van essentieel belang voor de Europese welvaart, voor nieuwe banen en voor Europa's rol op het wereldtoneel. Europa heeft in de loop der jaren met succes welvaart en welzijn voor zijn industrie, bedrijfsleven en burgers gecreëerd. Het huidige Europese groeimodel staat nu echter voor nieuwe ontwikkelingen zoals klimaatverandering, felle wereldwijde concurrentie, de snelle ontwikkeling en transformatie van technologieën, en de behoefte aan nieuwe vaardigheden om zich aan technologische en maatschappelijke veranderingen te kunnen aanpassen.

Europa heeft een goede uitgangspositie om bij deze veranderingen en ontwikkelingen wereldwijd het voortouw te nemen. De EU heeft daartoe een nieuwe alomvattende, ambitieuze en toekomstgerichte groei-agenda nodig, voorzien van doeltreffende middelen ter verbetering van de productiviteit en concurrentiekracht op de wereldwijde markt, waarbij de economische groei evenwel duurzaam moet zijn, zowel ecologisch als maatschappelijk.

In antwoord hierop en op de roep om versterking van onze economische basis heeft het voorzitterschap een verslag over de agenda voor duurzame groei opgesteld. Het bevat een geheel nieuwe integrale aanpak voor duurzame groei, met als leitmotiv dat bijdragen van uiteenlopende beleidsgebieden ter zake, bestaande uit zorgvuldig geselecteerde en welgerichte beleidsmaatregelen, tezamen meer effect en meer synergie sorteren dan elk apart. Het is duidelijk dat alle vormen van duurzamegroeibeleid gericht zijn op een succesvolle en rechtvaardige transitie naar een door onderzoek en innovatie aangejaagde klimaatneutrale digitale economie. Daarnaast kunnen met een verstandig gekozen combinatie van uiteenlopende beleidsmaatregelen de legitieme zorgen van burgers over hun toekomst, hun vooruitzichten qua werk, veiligheid en levensonderhoud in het algemeen, beter worden ondervangen.

Het verslag van het voorzitterschap is via een participatief proces tot stand gekomen en de lidstaten hebben op verschillende momenten en fora, ook op politiek niveau, zich ter zake kunnen uitspreken. Zo wisselden tijdens de informele bijeenkomst op 4 en 5 juli te Helsinki de EU-ministers die bevoegd zijn voor concurrentievermogen van gedachten over duurzame groei en de prioriteiten van het werkprogramma van de aankomende Commissie. De voorbereidingen voor het verslag verplaatsten zich vervolgens naar de groepen van de Raad voor interne markt, industrie en onderzoek. Ook de Groep op hoog niveau concurrentievermogen en groei heeft vanuit het perspectief van een aantal uiteenlopende beleidsgebieden en prioritaire thema's haar steentje bijgedragen. De resultaten van al deze voorbereidingen zijn neergelegd in het verslag van het voorzitterschap in bijlage dezes.

2. Hoofdpunten van het verslag van het voorzitterschap

Dit verslag omvat de kerndoelstellingen voor de beleidsagenda van de komende Commissie, vergezeld van maatregelen ter realisering ervan. Deze doelstellingen - en daarmee de speerpunten van dit verslag - zijn als volgt:

- *een rechtvaardige transitie naar een klimaatneutrale **industrie, productie- en dienstensector** bewerkstelligen, de vernieuwing en digitaliseringsgraad van de Europese industrie bevorderen en sterke mondiale en Europese industriële waardeketens ontwikkelen;*

- *de **eengemaakte markt** innovatievriendelijker maken via een gunstiger ondernemingsklimaat voor met name kleine en middelgrote ondernemingen, doorgroeibedrijven en -diensten, alsmede onderzoeken hoe bedrijven hun gedragingen ecologisch en maatschappelijk verantwoord kunnen vormgeven;*

- *door innovatie gedragen transities bevorderen met een **ambitieuze beleidsmix** die inzet op investeringen in **kennis**, praktijktoepassing van **onderzoeksresultaten** en inzet van **innovaties**, waarbij O&I spil en motor is voor productiviteit, beleid en oplossingen voor duurzame groei;*

- *de EU omvormen tot wereldwijde voortrekker in de **digitale economie** en tot een wereldwijd aantrekkelijke markt voor digitalisering en digitale diensten;*

- *het concurrentievermogen en de productiviteit van de EU vergroten door te investeren in onderwijs, permanente educatie, omscholing, bijscholing en de nieuwe **vaardigheden** die nodig zijn in een digitale wereld, en bij de industriële transformatie en de transitie naar een klimaatneutrale economie; alsmede*

- *de **externe dimensie** van het concurrentievermogen van de EU versterken en beter gebruikmaken van de door de eengemaakte markt geboden mogelijkheden, teneinde het wereldwijde concurrentievermogen van de Europese industrie te verbeteren.*

3. Conclusies

De nieuwe Commissie is vormgegeven rond dezelfde uitdagingen en kansen als bovenstaand en tijdens onze besprekingen omschreven: klimaatverandering, technologische kansen, maatschappelijk eerlijk transitie en nieuwe internationale partnerschappen. Het voorzitterschap is dan ook van mening dat de strategische en ambitieuze blauwdruk voor duurzame groei een prominente plaats in het werkprogramma van de nieuwe Commissie moet krijgen, en wel door de voor groei en concurrentievermogen relevante beleidsterreinen op bovengenoemde wijze met elkaar te verbinden en samen te brengen.

Het Finse voorzitterschap verzoekt de voor het concurrentievermogen van de EU, industrie, interne markt en onderzoek verantwoordelijke ministers:

- aan te geven hoe de geïntegreerde aanpak voor duurzame groei verder gestalte moet krijgen,

- in overweging te nemen dat de belangrijkste boodschappen in het verslag van het voorzitterschap moeten bijdragen aan het werkprogramma van de Commissie voor de komende vijf jaar.

BIJLAGE

STRATEGISCHE LANGETERMIJNVISIE VOOR DUURZAME GROEI

Verslag van het voorzitterschap - voorbereidingen voor de Raad Concurrentievermogen

op 26 en 27 september 2019

Onderwerp en doel van het verslag van het voorzitterschap

De EU heeft een alomvattende, ambitieuze en toekomstgerichte groei-agenda nodig om beter te kunnen concurreren op de wereldwijde markt en te kunnen zorgen voor zowel ecologisch als maatschappelijk duurzame economische groei.

Het huidige Europese groeimodel staat nu voor nieuwe ontwikkelingen zoals klimaatverandering, felle wereldwijde concurrentie, de snelle ontwikkeling en transformatie van technologieën, en de behoefte aan nieuwe vaardigheden om zich aan technologische en maatschappelijke veranderingen aan te passen.

Europa heeft een goede uitgangspositie en bezit zeer goede kaarten om bij deze veranderingen en ontwikkelingen wereldwijd het voortouw te nemen. De EU heeft daarom een nieuwe alomvattende, ambitieuze en toekomstgerichte groei-agenda nodig, voorzien van doeltreffende middelen ter verbetering van de productiviteit en concurrentiekracht op de wereldwijde markt, waarbij de economische groei evenwel duurzaam moet zijn, zowel ecologisch als maatschappelijk.

De groei-agenda voor de EU moet holistisch worden vormgegeven en beleidsprioriteiten omvatten uit beleidsgebieden als modern industrieel beleid, de eengemaakte markt, onderzoek en innovatie, digitalisering en vaardigheden. De gezamenlijke noemer van al deze vormen van duurzamegroei-beleid is een succesvolle en rechtvaardige transitie naar een klimaatneutrale, circulaire en hulpbronnenefficiënte economie.

Navolgende prioriteiten dienen dus de grondslag van de toekomstige EU-groei-agenda te vormen:

- *een rechtvaardige transitie naar een klimaatneutrale **industrie, productie- en dienstensector** bewerkstelligen, de vernieuwing en de digitaliseringsgraad van de Europese industrie bevorderen en sterke mondiale en Europese industriële waardeketens ontwikkelen;*

- *de **eengemaakte markt** innovatievriendelijker maken via een gunstiger ondernemings-klimaat voor met name kleine en middelgrote ondernemingen, doorgroeibedrijven en -diensten, alsmede onderzoeken hoe bedrijven hun gedragingen ecologisch en maatschappelijk verantwoord kunnen vormgeven;*

- *de EU omvormen tot wereldwijde voortrekker in de **digitale economie** en tot een wereldwijd aantrekkelijke markt voor digitalisering en digitale diensten;*

- *door innovatie gedragen transities bevorderen met een **ambitieuze beleidsmix** die inzet op investeringen in **kennis**, praktijktoepassing van **onderzoeksresultaten** en inzet van **innovaties**, waarbij O&I spil en motor is voor productiviteit, beleid en oplossingen voor duurzame groei;*

- *het concurrentievermogen en de productiviteit van de EU vergroten door te investeren in onderwijs, permanente educatie, omscholing, bijscholing en de nieuwe **vaardigheden** die nodig zijn in een digitale wereld, en bij de industriële transformatie en de transitie naar een klimaatneutrale economie; alsmede*

- *de **externe dimensie** van het concurrentievermogen van de EU versterken en beter gebruik te maken van de door de eengemaakte markt geboden mogelijkheden, teneinde het wereldwijde concurrentievermogen van de Europese industrie te verbeteren.*

Naar onze mening moet deze strategische en ambitieuze blauwdruk voor duurzame groei een prominente plaats in het werkprogramma van de nieuwe Commissie worden gegeven.

Het verslag van het voorzitterschap is via een participatief proces tot stand gekomen en de lidstaten hebben op verschillende momenten en fora, ook op politiek niveau, zich ter zake kunnen uitspreken. Zo wisselden tijdens de informele bijeenkomst op 4 en 5 juli te Helsinki de EU-ministers die bevoegd zijn voor concurrentievermogen van gedachten over duurzame groei en de prioriteiten van het werkprogramma van de aankomende Commissie. De voorbereidingen voor het verslag verplaatsten zich vervolgens naar de groepen van de Raad voor interne markt, industrie en onderzoek. Ook de Groep op hoog niveau concurrentievermogen en groei heeft vanuit het perspectief van een aantal uiteenlopende beleidsgebieden en prioritaire thema's haar steentje bijgedragen. De resultaten van al deze voorbereidingen zijn neergelegd in het verslag van het voorzitterschap in bijlage dezes.

Het Finse voorzitterschap roept de aantredende Commissie en de toekomstige voorzitterschappen op om op de bevindingen van dit verslag voort te bouwen en om ze systematisch in de praktijk te brengen.

1. Inleiding: achtergrond

1. De EU - de lidstaten en de nieuwe Europese Commissie - moeten vol inzetten op duurzame groei. Teneinde de legitieme zorgen van burgers over hun toekomst, hun vooruitzichten qua werk, veiligheid en levensonderhoud in het algemeen, en zorgen ten aanzien van het milieu te ondervangen, moet het werkprogramma van de Commissie een ambitieuze groei-agenda voor Europa bevatten nu de wereldwijde concurrentie toeneemt en traditionele industrieën, ondernemingen en banen fundamentele veranderingen ondergaan.

2. De Europese Raad heeft in zijn conclusies van maart 2019[1] duidelijk aangegeven hoe dit moet worden vormgegeven, namelijk via een sterke economische basis, omdat deze van essentieel belang is voor de welvaart en het concurrentievermogen van Europa en voor Europa's rol op het wereldtoneel. Met het huidige Europese groeimodel zijn Europese ondernemingen onvoldoende toegerust om succesvol te concurreren en op te schalen, of om zaken als technologische ontwikkelingen en klimaatverandering aan te vatten zonder de productiviteit aanzienlijk te vergroten, om maar een eerste obstakel te noemen.

3. De cruciale vraag voor Europa wat betreft concurrentievermogen en werkgelegenheid luidt:

> *Welke maatregelen moet de EU treffen om ervoor te zorgen dat de economieën en de burgers van de EU succesvol zijn in de wereldwijde economie, rekening houdend met de almaar snellere technologische veranderingen en de noodzaak van maatschappelijke en ecologische duurzaamheid?*

[1] EUCO 1/19; In een aantal uiteenlopende contexten zijn de prioritaire aandachtsgebieden voor een toekomstig groeibeleid uiteengezet, zoals daar zijn de Raad Concurrentievermogen van mei 2019, de nieuwe strategische agenda van de EU voor 2019-2024, het verslag van de industriële rondetafelconferentie op hoog niveau "Industrie 2030" (juni 2019), de verklaring van de "Vrienden van de Industrie" (december 2018) en de brief van 17 lidstaten over de verdere ontwikkeling van de eengemaakte markt en het digitaal beleid (februari 2019). Daarnaast heeft de Groep op hoog niveau concurrentievermogen en groei deze kwestie besproken vanuit het perspectief van een aantal uiteenlopende beleidsgebieden en prioritaire thema's.

4. Het brandpunt van het EU-beleid moet liggen op beleidsmaatregelen die werkelijk bijdragen tot verbetering van de productiviteitsgroei. En die beleidsmaatregelen moeten worden geschraagd door kennis, onderzoek en innovatie. Voor duurzame ontwikkeling en welzijn is het van cruciaal belang dat in het hele spectrum aan economische activiteiten de productiviteit wordt verbeterd en waardecreatie mogelijk wordt gemaakt. Het tempo, de schaal en de omvang van kennisgeschraagd beleid en innovatie zullen in steeds sterkere mate bepalen of succesvol economische waarde, duurzame groei en banen kunnen worden gegenereerd. Nieuwe technologieën zijn van cruciaal belang, en dan met name een innovatieve inzet daarvan, waarbij onderzoeksresultaten beter worden gevaloriseerd en de technologieën sneller hun weg naar de markt vinden. Dat vraagt echter om een strategische focus op nieuwe vaardigheden, permanente educatie en onderwijsstelsels.

5. Ecologische duurzaamheid en concurrentievermogen moeten voortaan hand in hand gaan. De EU moet inzetten op de overgang naar een klimaatneutrale economie om de EU-klimaat- en energiedoelstellingen voor 2030, de doelstellingen van de Overeenkomst van Parijs alsmede de duurzameontwikkelingsdoelstellingen van de Verenigde Naties te kunnen halen. Dat is een enorme uitdaging, maar moet ook als kans worden gezien. Daarbij is van belang dat de overgang naar een klimaatneutrale samenleving rechtvaardig wordt vormgegeven en dat naar behoren rekening wordt gehouden met sociale en regionale verschillen. De EU moet deze rechtvaardige transitie onder behoud van haar concurrentievermogen in de wereld faciliteren en moet koolstoflekkage voorkomen, met name door investeringen en innovatie in technologieën ter bevordering van klimaatneutraliteit te bevorderen en aan te boren.

6. Aangezien hogere productiviteit en een rechtvaardig tot stand gebrachte klimaatneutrale economie staan of vallen met onderzoek en innovatie, zijn er zowel op nationaal als op EU-niveau extra investeringen nodig in onderzoek, ontwikkeling en innovatie. Zo zijn nieuwe multidisciplinaire werkwijzen, een ambitieuze uitrol van digitale oplossingen, stimulering van bio-economie- en circulaire-economieoplossingen, slimme energiesystemen en efficiënt hulpbronnengebruik cruciaal voor het behalen van de klimaatdoelstellingen en voor groei. Voor de realisatie van het nieuwe, duurzame en door kennis en innovatie geschraagde groeimodel zal de Europese onderzoeksruimte (EOR) moeten worden vernieuwd en is een hernieuwde krachtige politieke betrokkenheid nodig voor meerlagige aansturing ten behoeve van een betere koppeling tussen onderwijs, onderzoek en innovatie.

7. Ook de burgers moeten bij de agenda voor duurzame groei worden betrokken, en deze agenda moet in overeenstemming zijn met de Europese sociale waarden en met de grondbeginselen van de EU, zoals inclusiviteit, territoriale cohesie en geografische en demografische spreiding, en deze bevorderen. Het vertrouwen van de burgers terugwinnen en lidstaten zich weer betrokken en verantwoordelijk te laten voelen is van cruciaal belang voor de ontwikkeling van de EU naar de toekomst. Voorts is verantwoord ondernemerschap een belangrijk middel om vertrouwen op te bouwen en zal er moeten worden onderzocht op welke andere manieren de particuliere sector kan worden aangemoedigd om actief bij te dragen aan het werkelijk duurzaam maken van groei.

2. De noodzaak van een nieuwe holistische EU-agenda voor duurzame groei

8. Er moet een prominente plek in het werkprogramma van de nieuwe Commissie worden ingeruimd voor een strategische en ambitieuze blauwdruk voor duurzame groei, met interconnectie van de relevante beleidsdomeinen. De Europese beleidsagenda moet in overeenstemming zijn met de snel veranderende sociaal-economische, technologische en markttechnische ontwikkelingen.

9. De agenda moet duidelijk gedefinieerde beleidsdoelstellingen bevatten (zie hoofdstuk 3) en moet duidelijk zichtbaar maken dat een geïntegreerde aanpak met bijdragen uit uiteenlopende relevante beleidsterreinen beter resultaat sorteert dan apart geconcipieerde beleidsmaatregelen. Daarnaast moet er een monitoringsmechanisme worden opgezet om te helpen waarborgen dat de groei-agenda systematisch wordt uitgevoerd, de voortgang ervan wordt gemonitord en er op gezette tijden verslag over wordt uitgebracht.

10. Voor de uitvoering van de EU-agenda voor groei en het toezicht daarop kan grotendeels gebruik worden gemaakt van bestaande monitoringssystemen die zo nodig kunnen worden gereorganiseerd. Tevens kan worden onderzocht of het Europees Semester of de opvolger daarvan gebruikt kan worden voor het toezicht op de uitvoering van de EU-agenda voor groei en beter geschikt is voor het monitoren van geïntegreerde beleidsdoelstellingen. Rest nog wel de taak voor de Commissie om, in nauwe samenwerking met de lidstaten, daarvoor de indicatoren te ontwikkelen.

11. Er zal regelmatig verslag moeten worden uitgebracht over de voortgang in de uitvoering van de groei-agenda. De bevindingen van deze verslagen zouden in de Raad Concurrentievermogen kunnen worden besproken. De huidige check-up van het concurrentievermogen kan worden bijgesteld en bijvoorbeeld uitgebreid met een voortgangsverslag over de uitvoering van de groei-agenda. De lidstaten en de Commissie zullen een dergelijke bijstelling van de check-up meer in detail met elkaar moeten bespreken. Daarnaast zou samenwerking tussen uiteenlopende Raadsformaties nuttig kunnen zijn voor het werkelijk tot stand brengen van de geïntegreerde aanpak.

3. Voornaamste beleidsdoelstellingen

12. Verhoging van de productiviteit, waardecreatie en waarborging van een doeltreffende en rechtvaardige overgang naar een klimaatneutrale economie, dat moeten de belangrijkste doelstellingen van de nieuwe Commissie worden. Het voorzitterschap heeft hiertoe in nauwe samenwerking met de lidstaten navolgende kerndoelstellingen voor de EU-agenda voor groei vastgelegd, vergezeld van de middelen ter verwezenlijking ervan. Deze doelstellingen moeten de spil worden van het werkprogramma van de nieuwe Commissie. Let wel, de lijst beleidsmaatregelen kan zo nodig worden uitgebreid.

Een rechtvaardige transitie naar een klimaatneutrale industrie, productie- en dienstensector bewerkstelligen, de vernieuwing en digitaliseringsgraad van de Europese industrie verbeteren en sterke mondiale en Europese waardeketens ontwikkelen

13. Het succes van de Europese industrie hangt voor een groot deel af van het vermogen nieuwe technologieën en bedrijfsmodellen te omarmen die digitalisering, klimaatneutraliteit en een doeltreffend en milieuvriendelijk gebruik van hulpbronnen bevorderen. Ook moet de Europese industrie voor de hele levenscyclus kostenefficiënt zijn en in staat wereldwijd bij te dragen aan het matigen van de klimaatverandering. Het is cruciaal dat ondernemingen van uiteenlopende omvang in staat zijn waardeketens te creëren en te ontsluiten die in de behoefte van de klant voorzien, grensoverschrijdend opereren of meer dan een sector beslaan. Ook is het van essentieel belang dat deze ondernemingen actief betrokken worden bij en profijt trekken van de innovatie-ecosystemen, waartoe zwaar op onderzoeks- en innovatiebeleid moet worden ingezet. Het ontwikkelen en aanpassen van nieuwe technologieën vergt nieuwe vaardigheden waarop bedrijven zich ook moeten kunnen verlaten. Voorts zijn daadwerkelijke mededinging en een goed functionerende eengemaakte markt een conditio sine qua non voor hogere economische groei en productiviteit, en tevens de weg waarlangs Europese bedrijven succesvol op de mondiale en Europese markten kunnen concurreren en zij niet alleen Europese kampioenen maar ook mondiale leiders kunnen worden, waarmee op toekomstgerichte wijze tevens de strategische autonomie is gediend.

14. Beleidsconcepten van de EU moeten de Europese industrie en ondernemingen voortaan doeltreffender helpen de vernieuwingsslag te maken en zich een bredere en betere toegang tot mondiale en Europese markten te verschaffen. Tegelijkertijd groeit de druk op het bedrijfsleven om ecologisch en maatschappelijk verantwoord te ondernemen. EU-beleid moet deze ontwikkeling mede mogelijk maken.

15. Om een gelijk speelveld voor Europese ondernemingen te kunnen scheppen, alsook voor een snelle opschaling en groei, is innovatiegeschraagde groei essentieel. Voorts moet zoveel mogelijk worden ingezet op een goed ecosysteem, want daar komen innovatie-activiteiten het best tot bloei. Dat betekent ook dat de kwaliteit van de wet- en regelgevingscultuur met betrekking tot innovatie steeds belangrijker wordt voor het wereldwijde concurrentievermogen van de EU. Dit alles vraagt tevens om ambitieuze hervormingen op nationaal niveau.

16. Het belang van de ontwikkeling en uitbouw van strategische waardeketens en de aansluiting daarvan op wereldwijde waardecreatienetwerken kan op geen enkele wijze worden onderschat. In het bijzonder moet worden gezocht naar manieren waarop Europese ondernemingen, en met name kleine en middelgrote ondernemingen en middelgrote beursgenoteerde ondernemingen in heel Europa, de kracht en het vermogen kan worden gegeven om gezamenlijk strategische waardeketens op te zetten. Het Europees ondernemingsklimaat moet de voedingsbodem zijn waarop ondernemingen hun waardecreatie en rol in wereldwijde waardeketens kunnen opschalen en maximaliseren. Deze waardeketens bestrijken alle aan producten- of dienstenleveringen verbonden activiteiten en meerdere landen, en vereisen daarnaast zowel zakelijke relaties als uitwisselingen binnen een onderneming. Waardeketens kunnen snel veranderen, vooral als gevolg van snelle technologische en dan met name digitale ontwikkelingen.

17. De industrie is als gevolg van de servitisering van maakindustrieën in toenemende mate afhankelijk van diensten. Anderzijds heeft de Europese dienstenmarkt een bloeiende Europese industrie nodig om zich verder te kunnen ontwikkelen en diversifiëren. Het industriebeleid en het beleid inzake de eengemaakte markt moeten dan ook in nauwe samenhang met elkaar worden ontwikkeld, voor optimalisering van enerzijds de synergie tussen de twee en anderzijds de mogelijkheden dankzij de groeiende onderlinge afhankelijkheid van de dienstensector en de industrie bij het scheppen van toegevoegde waarde binnen mondiale waardeketens.

18. Benodigde beleidsmaatregelen:

- ondersteuning voor de ontwikkeling van strategische waardeketens in onder meer cruciale digitale, circulaire en schone technologieën en voor de aansluiting daarvan op waardecreatienetwerken, ter bevordering van de transformatie van de Europese industrie. Deze beleidsconcepten, waaronder de belangrijke projecten van gemeenschappelijk Europees belang, moeten koplopers, nieuwe spelers en kleine en middelgrote ondernemingen gelijke kansen bieden. Daarbij is van belang dat de resultaten beschikbaar zijn voor het bredere Europese industriële ecosysteem;

- een ondernemingsklimaat tot stand brengen dat innovatie en inzet van nieuwe technologieën stimuleert, teneinde een markt voor kostenefficiënte duurzame oplossingen en circulaire bedrijfsmodellen te scheppen. Daarvoor is een consistent regelgevingskader nodig dat de industrie ertoe aanzet te investeren in nieuwe technologieën, zodat Europese industrieën en ondernemingen onmisbare leveranciers van een klimaatneutrale en circulaire economie kunnen worden;

- bestaande financiële instrumenten ter ondersteuning van een klimaatneutrale industrie en ter opschaling van innovatieve kleine en middelgrote ondernemingen uitbreiden en passende nieuwe ontwikkelen. Wat financiering betreft, moet de EU meer particuliere financiering van Europese projecten stimuleren, met name via publiek-private partnerschappen;

- het best mogelijke ecosysteem voor het tot bloei brengen van innovatie-activiteiten creëren, bijvoorbeeld door ten volle gebruik van het intellectuele-eigendomsbeleid te maken. Er is in het licht van de nieuwe economische en technische ontwikkelingen een brede strategische aanpak voor intellectueel eigendom nodig om ondernemingen en innovators slim gebruik van intellectueel eigendom te laten maken. Ook moet er continu worden geïnvesteerd in open standaarden om voor iedereen toegankelijke mondiale waardeketens te creëren, met name om kleine en middelgrote ondernemingen in staat te stellen aan waardecreatie deel te nemen en om het Europees leiderschap op kritieke onderdelen van de digitale technologie te behouden, en tegelijkertijd te zorgen voor een goed functionerend Europees octrooistelsel;

- ervoor zorgen dat er op de pan-Europese markten sprake is van werkelijke mededinging. Tegelijkertijd moet in individuele casussen de handhaving van EU-mededingingsregels gebaseerd zijn op een gedegen inzicht in de specificiteiten van de desbetreffende markt of markten;

- de mogelijkheden voor kleine en middelgrote ondernemingen tot opschaling in alle delen van Europa en tot toegang tot financiering verbeteren via bijvoorbeeld bedrijfsondersteunende organisaties zoals clusters of digitale-innovatiehubs. Ook is het belangrijk dat zij geholpen worden bij het digitaliseren en bij het ontwikkelen van vaardigheden;

- bestuderen hoe bedrijven hun gedragingen dusdanig ecologisch en maatschappelijk verantwoord vormgeven dat het een concurrentievoordeel wordt.

De eengemaakte markt innovatievriendelijker maken via een gunstiger ondernemingsklimaat voor met name kleine en middelgrote ondernemingen, doorgroeibedrijven en -diensten, alsmede onderzoeken hoe bedrijven hun gedragingen ecologisch en maatschappelijk verantwoord kunnen vormgeven

19. De eengemaakte markt moet verdere vooruitgang boeken om tot een waarlijk gelijk speelveld voor de Europese industrie en het Europese bedrijfsleven te komen, teneinde deze de mogelijkheid te bieden zich op te schalen en om nieuwe ondernemingen en bedrijfsmodellen zich snel te kunnen laten ontwikkelen. De eengemaakte markt dient rechtvaardig te zijn, klaar voor het digitale tijdperk en de overgang naar een klimaatneutrale economie te ondersteunen.

20. De prioriteiten voor de eengemaakte markt zijn: verdere ontwikkeling van de markten voor diensten en goederen, gebaseerd op feiten en behoeften, daarbij voortbouwend op de Raadsconclusies van 27 mei 2019, en voorts een betere uitvoering, toepassing en handhaving van de huidige regels van de eengemaakte markt.

21. De waardecreërende netwerken in de maakindustrie zijn fundamenteel veranderd doordat voor de waardecreatie in deze netwerken servitisering steeds belangrijker wordt, een ontwikkeling waarbij toonaangevende mondiale fabrikanten tevens dienstverleners zijn geworden. Deze verandering wordt in toenemende mate aangejaagd door de digitale economie, bijvoorbeeld door digitale platforms. Er liggen werkelijk grote groeimogelijkheden in de dienstensfeer, vooral bij digitale diensten, een potentieel dat ontsloten moet worden. Europa moet daarom een waarlijke dienstenmarkt inrichten, zodat Europese bedrijven, en dan met name kleine en middelgrote ondernemingen en middelgrote beursgenoteerde ondernemingen, mondiale leiders kunnen worden. Aangezien industriële waardeketens verregaand afhankelijk zijn van diensten, digitale diensten in het bijzonder, zullen de nog resterende grensoverschrijdende obstakels uit de weg moeten worden geruimd en zullen nieuwe obstakels en fragmentatie wat dit betreft moeten worden voorkomen. Dit vraagt om een degelijke analyse van sector tot sector, op basis waarvan op maat gesneden en meer op de gebruiker toegespitste beleidsmaatregelen kunnen worden ontworpen. Wat dit betreft, is het ook noodzakelijk dat de lidstaten zich uitdrukkelijk meer inspannen om dienstverleningsrestricties terug te dringen, waarbij hoogstaande kwaliteitsnormen en consumentenbescherming evenwel worden gewaarborgd.

22. Doeltreffende en uniforme uitvoering, toepassing en handhaving zijn cruciaal voor de goede werking van de eengemaakte markt. Voor doeltreffende handhaving en uitvoering is sterke politieke wil nodig en grotere transparantie. Er is zoals ook bepleit in de conclusies van de Europese Raad van maart 2019 een langetermijnsactieplan nodig voor betere uitvoering, toepassing en handhaving van de regels van de eengemaakte markt. Daarnaast wordt in de conclusies van de Raad Mededinging van 27 mei 2019 de Commissie verzocht een stand van zaken op te maken wat betreft de uitvoering, toepassing en handhaving van de in deze conclusies genoemde bestaande wetgeving.

23. De EU moet streven naar een toekomstgericht beleid inzake de eengemaakte markt in het snel evoluerende digitale tijdperk, en zich tot doel stellen dat Europa wereldleider in de digitale economie moet worden. Toekomstige beleidsmaatregelen moeten daarom zorgen voor een gelijk speelveld voor bedrijven, hun vermogen bevorderen om concurrerend en productief te zijn, en bijdragen tot een snellere verspreiding en betere benutting van digitale technologieën en oplossingen.

24. Het versterken van de eengemaakte markt en het scheppen van de voorwaarden voor duurzame groei vereisen een deugdelijk en gunstig regelgevingsklimaat dat innovatie, concurrentievermogen, werkgelegenheid en het welzijn van de burgers bevordert, en tegelijk rekening houdt met de behoeften van de kleine en middelgrote ondernemingen. Het daadkrachtig gebruik van alle beginselen en instrumenten op het gebied van betere regelgeving, met name die welke bevorderlijk zijn voor duurzaamheid en innovatie, is een voorwaarde voor een meer toekomstbestendig, marktgedreven en empirisch onderbouwd regelgevingsklimaat voor duurzame groei. De systematische en ambitieuze inspanningen voor betere regelgeving en het beter functioneren van het regelgevingsklimaat die zijn gebaseerd op dit uitgangspunt en de gedane toezeggingen, moeten worden voortgezet.

25. Benodigde beleidsmaatregelen:

- verdiepen van de analyses van bestaande belemmeringen voor de eengemaakte markt, zoals gevraagd door de Europese Raad van maart 2019, en coördineren van passende maatregelen om te komen tot adequate oplossingen, al dan niet via regelgeving;

- uitvoeren van grondige analyses per sector, met name met betrekking tot diensten, teneinde toegesneden en meer op de gebruiker gerichte beleidsmaatregelen mogelijk te maken, alsmede het in kaart brengen van de mogelijkheden en de belemmeringen voor ondernemers;

- zorgen voor een snellere verspreiding en betere benutting van digitale en andere technologieën en oplossingen voor ondernemingen, met name kleine en middelgrote ondernemingen;

- aannemen van een actieplan voor de lange termijn voor de uitvoering, toepassing en handhaving van de regels betreffende de eengemaakte markt, zoals gevraagd door de Raad Concurrentievermogen in mei 2019, en versterken van de nationale en EU-vermogens voor handhaving en uitvoering, zowel door voort te bouwen op bestaande instrumenten als door mogelijke structurele of administratieve oplossingen in overweging te nemen. Bovengenoemd actieplan moet worden gecombineerd met regelmatige verslagen over het huidige functioneren van de eengemaakte markt;

- versterken van de samenwerking tussen de nationale autoriteiten met het oog op een uniforme toepassing en handhaving van de huidige EU-regels. De Commissie kan een belangrijke rol spelen door te voorzien in moderne instrumenten voor informatie-uitwisseling tussen nationale autoriteiten en door netwerken op te zetten;

- zorgen voor het efficiënte gebruik van het normalisatiesysteem met het oog op het ondersteunen van innovatie en het mondiale concurrentievermogen van de Europese industrieën en bedrijven;

- versterken van het concurrentievermogen van de EU wat betreft regelgeving, overeenkomstig de beginselen van beter wetgeven, door te streven naar duidelijker en eenvoudiger EU-regels die geen onnodige regeldruk op de Europese bedrijven en burgers leggen.

Van de EU een wereldleider op het gebied van de digitale economie en een wereldwijd aantrekkelijke schaalbare markt voor digitalisering en digitale diensten maken

26. In tijden van sterke wereldwijde concurrentie moet Europa zorgen voor een gunstig klimaat voor Europese bedrijven om met mondiale spelers te concurreren. Het is dan ook belangrijk om de steeds snellere digitale transformatie van onze economie en onze samenleving, die nieuwe mogelijkheden biedt maar ook nieuwe uitdagingen met zich meebrengt, te omarmen. De EU dient beleidsmaatregelen aan te nemen die een snelle inzet van digitale technologieën en oplossingen in de samenleving en de economie, met name in kleine en middelgrote ondernemingen, bevorderen.

27. Digitalisering en kunstmatige intelligentie, gegevens en de platformeconomie zijn belangrijke factoren voor het aanjagen van de Europese productiviteit, groei, welvaart en werkgelegenheid in de mondiale context. Daarom heeft Europa behoefte aan een coherent digitaal beleid dat innovatie, concurrentie en benutting van sleuteltechnologieën over de grenzen heen mogelijk zal maken, zodat Europese bedrijven wereldwijd kunnen groeien en concurreren.

28. De transitie naar klimaatneutraliteit zal gevolgen hebben voor alle bedrijfstakken, en vergt een ingrijpende reorganisatie. Het is van cruciaal belang ervoor te zorgen dat deze overgang en de noodzakelijke reorganisatie op een rechtvaardige manier worden uitgevoerd. Er is een snel groeiend mondiaal marktpotentieel voor circulaire en klimaatvriendelijke oplossingen op basis van digitale technologieën, en met name voor een betere benutting van gegevens. Digitale en circulaire oplossingen kunnen de transactiekosten verminderen en de energie- en materiaalefficiëntie van industriële processen en waardeketens verbeteren. Toekomstige EU-beleidsbenaderingen moeten de ontwikkeling en benutting van sleuteltechnologieën en -diensten, alsmede de reorganisatie van processen en waardeketens door Europese bedrijven bevorderen teneinde de EU in staat te stellen haar concurrentievoordeel inzake groene oplossingen uit te breiden en te exploiteren.

29. Europese ondernemingen dienen een sleutelrol te spelen in de ecosystemen die rond de nieuwe platforms ontstaan, en ernaar te streven aantrekkelijke partners voor mondiale ondernemingen te zijn. Om de ecosystemen voor de Europese gegevens van de industrie en uit de ruimte te versterken, dient de Europese Commissie door te gaan met het instellen van mechanismen om het delen, het gezamenlijk gebruiken en het bundelen van gegevens aan te moedigen en te stimuleren.

30. Het zal ook nodig zijn stimulansen te creëren voor ondernemingen en ondernemers om gegevens uit te wisselen. Een van de belangrijkste elementen in de toekomst zal het vertrouwen van de mensen in digitale platforms en hun gegevensbeveiliging zijn. Verbeterde cyberbeveiliging is een cruciaal onderdeel in het opbouwen van het vertrouwen van bedrijven en burgers in digitale oplossingen.

31. Kunstmatige intelligentie en automatisering zijn cruciale instrumenten om het concurrentievermogen van de EU als onderdeel van de mondiale data-economie te verbeteren. Het internet der dingen, kunstmatige intelligentie en andere opkomende technologieën creëren nieuwe mogelijkheden voor de groei van de Europese industrie.

32. Benodigde beleidsmaatregelen:

- ontwikkelen van een uitgebreid stappenplan voor het regelgevingslandschap op het gebied van gegevens en van een eerlijk en innovatief gebruik en hergebruik van gegevens (inclusief privacyregels, toegang, interoperabiliteit, connectiviteit, delen en eigendom en ethiek en integriteit);

- opstellen van richtsnoeren van de Europese Unie voor het eerlijk en legaal uitwisselen en gebruiken van gegevens, die de gebruikers de instrumenten bieden om hun gegevens te controleren en hen in staat te stellen toegang te krijgen tot hun gegevens en deze veilig aan verschillende dienstverleners over te dragen;

- ernaar streven dat de EU en de Europese bedrijven belangrijke ontwikkelaars en gebruikers van kunstmatige intelligentie worden, door ervoor te zorgen dat Europees fundamenteel en toegepast onderzoek naar kunstmatige intelligentie zich op een concurrerend niveau bevindt ten opzichte van andere leidende regio's;

- onderstrepen dat een Europese aanpak nodig is wat betreft de menselijke en ethische implicaties van kunstmatige intelligentie; van de EU een koploper en rolmodel maken wat betreft de ethische aspecten van kunstmatige intelligentie; de ethische aspecten en het vertrouwen hooghouden als concurrentievoordeel, door het creëren van stimulansen en mechanismen voor Europese bedrijven, Europees onderzoek en Europese innovatie teneinde te zorgen voor menselijke controle en transparantie (bv. traceerbaarheid, verklaarbaarheid, interpreteerbaarheid) van de beslissingen en oplossingen die door kunstmatige intelligentie worden geboden. Daarnaast kunnen richtsnoeren worden ontwikkeld ter ondersteuning van praktische sectorspecifieke toepassing;

- om de ecosystemen voor de Europese gegevens van de industrie en uit de ruimte te versterken, dient de Europese Commissie door te gaan met het instellen van mechanismen om het delen, het gezamenlijk gebruiken en het bundelen van gegevens aan te moedigen en te stimuleren;

- beoordelen of het EU-concurrentiekader geschikt is voor het doelmatig aanpakken van concurrentieverstorende praktijken in de platform- en data-economie, en ervoor zorgen dat de handhaving van de EU-concurrentieregels in individuele gevallen gebaseerd is op een correct inzicht in het functioneren van de betrokken markt of markten;

- de Europese burgers aanmoedigen om vertrouwen te hebben in de digitaliserende samenleving door oplossingen te bieden op gebieden als transparantie van algoritmen en mensgericht gegevensbeheer, ondersteund door een efficiënte toepassing van de algemene verordening gegevensbescherming.

Door innovatie gedragen transities bevorderen met een ambitieuze beleidsmix die inzet op investeringen in kennis, praktijktoepassing van onderzoeksresultaten en gebruik van innovaties, waarbij O&I spil en motor is voor productiviteit, beleid en oplossingen voor duurzame groei

33. Het onderzoeks- en innovatiebeleid draagt horizontaal en systemisch bij tot de agenda voor duurzame groei. Dit nieuwe, op kennis en innovatie gebaseerde model voor duurzame groei moet economische openheid en innovatievriendelijke markten bevorderen, met een ambitieuze beleidsmix die veel hogere investeringen in onderzoek en innovatie en de vernieuwing van onze industrie omvat, alsmede meer gebruik van innovatieve overheids-opdrachten. Deze markten zijn van cruciaal belang voor het aanmoedigen van het gebruik van onderzoeksresultaten en de snelle toepassing van disruptieve innovaties door de Europese industrie en de Europese bedrijven op een kostenefficiënte wijze, bijvoorbeeld in digitale, klimaatneutrale en hulpbronnenefficiënte technologieën. Horizon Europa is het centrale EU-programma om deze ambities te verwezenlijken.

34. De EU moet gecoördineerde inspanningen op het gebied van onderzoek en innovatie bevorderen en duidelijke, taakgerichte richtlijnen voor investeringen vaststellen, teneinde oplossingen voor de transitie naar klimaatneutraliteit te faciliteren en te bevorderen, en de vruchten van de digitalisering te plukken. In dit verband is de bevordering van strategische waardeketens om de positie en unieke waardepropositie van de EU-industrie op mondiaal niveau en in opkomende en strategisch belangrijke sectoren te ontwikkelen en veilig te stellen, een cruciaal proces op het snijvlak van onderzoeks-, innovatie- en industrieel beleid.

35. Het waarborgen van technologieneutraliteit en openheid van nieuwe marktdeelnemers ten aanzien van opkomende en innovatieve benaderingen en bedrijfsmodellen versterkt evenzeer de veerkracht als de flexibiliteit van de Europese economie. Onderzoek levert een solide kennisbasis voor toekomstige innovatie, en publiek-private samenwerking op het gebied van onderzoek en innovatie in haar verschillende vormen versnelt de vernieuwing van de industrie. Open-wetenschapsbeleid kan er op zijn beurt toe leiden dat uit onze investeringen in de kennisbasis toekomstige Europese innovaties ontstaan, en vergroot de creativiteit en de responsiviteit ten aanzien van maatschappelijke uitdagingen op het gebied van onderzoek en innovatie.

36. Door het ontwikkelen en inzetten van geavanceerde technologieën, Europese strategische infrastructuur en capaciteit en significante datasets voor publiek en particulier gebruik, is het ruimtevaartbeleid een belangrijke factor geworden voor toekomstige duurzame groei en de basis voor het monitoren van het klimaat en hulpbronnengebruik. De mogelijkheden van op ruimtevaart gebaseerde oplossingen in uiteenlopende sectoren en in de nieuwe ruimtevaart-economie zijn per definitie wereldomvattend.

37. We moeten er in nauwe coördinatie met het industriebeleid, het digitaal beleid en het beleid op het gebied van vaardigheden voor zorgen dat Europees fundamenteel en toegepast onderzoek naar kunstmatige intelligentie concurrerend is ten opzichte van andere toonaangevende landen. Het verband tussen kunstmatige intelligentie en andere opkomende technologieën zoals blokketentechnologie, kwantumcomputing en brein-machine-interfaces, en de bijdragen die reeds op EU-niveau zijn geleverd, moet worden erkend en gebruikt om de gemeenschappelijke aanpak snel verder te bevorderen. Dit omvat het verbeteren van de capaciteiten van Europa op het gebied van kunstmatige intelligentie en de bevordering van de benutting van digitale technologieën door onder meer Europese bedrijfstakken en dienstverlenende bedrijven, waarbij tegelijk rekening moet worden gehouden met ethische, veiligheids- en beveiligingskwesties.

38. Om het potentieel van nieuwe technologieën te benutten, moeten zowel samenlevingen als ondernemingen investeren in het opleiden en het bij- en omscholen van werknemers en onderzoekers in alle stadia, waardoor de mobiliteit van werknemers wordt gefaciliteerd en innovaties worden gegenereerd die de menselijke arbeid aanvullen.

39. De toegang tot financiering is een cruciale factor voor het opschalen van kleine en middelgrote ondernemingen, en dit vraagstuk moet naar behoren worden aangepakt op EU-niveau. De EU moet de Europese kapitaalmarkten en de mechanismen voor publieke financiering op een geïntegreerde manier blijven ontwikkelen teneinde EU-middelen slim te combineren met particuliere financieringsbronnen, zodat wordt bijgedragen tot de vernieuwing en efficiënte opschaling van Europese ondernemingen met een sterk groeipotentieel. Daartoe moet de Europese kapitaalmarkt verder worden versterkt om te voorzien in passende oplossingen voor verschillende financieringsbehoeften. In dit verband, en in aanvulling op initiatieven op nationaal niveau, is het noodzakelijk de werkzaamheden van de Europese Innovatieraad (EIC) snel te intensiveren, om met name baanbrekende en disruptieve innovatie in kaart te brengen en op te schalen, met bijzondere aandacht voor kleine en middelgrote ondernemingen.

40. Benodigde beleidsmaatregelen:

- verhogen van de investeringen in onderzoek en innovatie om de doelstelling van 3 % van het bbp te halen, op zodanige wijze dat particuliere investeringen worden geactiveerd en alle belanghebbenden erbij worden betrokken;

- opnemen van het onderzoeks- en innovatiebeleid als integrerend, horizontaal onderdeel in het Europees beleid voor duurzame groei, ondersteund door een versterkt programma Horizon Europa. Dit vereist een sectoroverschrijdende inzet voor gemeenschappelijke doelstellingen;

- een perspectief van op innovatie gebaseerde en transformatieve verandering integreren in overheidsbeleid (bv. gezondheidszorg en sociale diensten, klimaatverandering, energie, transport), teneinde beter in staat te zijn om uitdagingen die vaak horizontaal van aard zijn, aan te pakken;

- bevorderen van een bredere verandering van systemen, inclusief ontwerpen van nieuwe soorten beleid en instrumenten, en integreren daarvan in een nieuwe beleidsmix. Nieuwe instrumenten omvatten bijvoorbeeld innovatievriendelijke wetgeving en de ontwikkeling van instrumenten, die het experimenteren bevorderen, waaronder proeftuinen en testomgevingen voor proefprojecten;

- ontwikkelen van de Europese kapitaalmarkten en de mechanismen voor publieke financiering op een geïntegreerde manier, teneinde EU-middelen slim te combineren met particuliere financieringsbronnen, om bij te dragen tot de vernieuwing en efficiënte opschaling van Europese ondernemingen met een sterk groeipotentieel;

- duidelijke, taakgerichte richtlijnen formuleren voor EU-financiering; dit faciliteert de industriële vernieuwing en bevordert oplossingen voor de transitie naar klimaat-neutraliteit.

Het concurrentievermogen en de productiviteit van de EU vergroten door te investeren in onderwijs, permanente educatie, omscholing, bijscholing en de nieuwe vaardigheden die nodig zijn in een digitale wereld, en bij de industriële transformatie en de transitie naar een klimaat-neutrale economie;

41. Om de uitdagingen aan te pakken waarmee de EU wordt geconfronteerd met betrekking tot veranderingen in het arbeidsleven, digitalisering en klimaatverandering, zijn nieuwe vaardigheden en een meer strategische en gecoördineerde Europese aanpak van permanente educatie nodig. Permanente educatie zal de groei en het concurrentievermogen versterken door bijvoorbeeld het vermogen van de EU om innovaties te creëren, te ondersteunen. Ze maakt het voor de burgers ook mogelijk om deel te nemen aan digitale en technologische ontwikkelingen, en verhoogt aldus de inclusie, de gelijkheid, de veerkracht en het welzijn voor iedereen, een leven lang. Zowel de basisvaardigheden als de gespecialiseerde expertise moeten in aanmerking worden genomen. Dit houdt ook verband met het concept van "de welzijnsgerichte economie", dat is gebaseerd op de erkenning dat het welzijn van de burgers een motor van economische groei is, en omgekeerd.

42. Toekomstige behoeften aan nieuwe soorten vaardigheden en competenties vereisen een systematische bevordering van de ontwikkeling van vaardigheden op zowel Europees als lidstaatniveau. Voorts zijn ook nieuwe benaderingen van de samenwerking tussen onderwijs- en onderzoekstelsels en het bedrijfsleven van belang. Bovendien zijn meer flexibele, werkgerelateerde benaderingen van omscholing en bijscholing van de Europese beroepsbevolking nodig om te voldoen aan de vereisten van het digitale tijdperk en de aan de gang zijnde industriële transformatie. Dit geldt voor alle sectoren en alle niveaus. De EU moet actief steun blijven verlenen aan projecten zoals de Europese onderwijsruimte, die ertoe strekken belemmeringen voor het studeren in een andere EU-lidstaat weg te nemen, alsmede aan de nationale inspanningen van de lidstaten ter versterking van op de toekomst gerichte systemen voor permanente educatie en onderwijs.

43. Dankzij digitale oplossingen werken mensen meer over de grenzen heen. Dit vergroot de arbeidsmobiliteit en de productiviteit door het uitbreiden van de vaardighedenbasis. Tegelijkertijd vereist dit een eerlijke en evenwichtige mobiliteit en goede praktijken bij het ondersteunen van buitenlandse werknemers en hun gezinnen om zich in de verschillende lidstaten te integreren.

44. Benodigde beleidsmaatregelen:

- ontwikkelen van een alomvattende, strategische en empowerende Europese aanpak (een nieuwe vaardighedenagenda voor Europa) voor het investeren in vaardigheden, voor alle burgers en alle levensfasen, door te streven naar een Europese strategie voor permanente educatie;

- ervoor zorgen dat die strategie zodanig wordt uitgevoerd dat ze de Europese sociale waarden insluit en ten goede komt aan de burgers en het bedrijfsleven. Deze agenda moet ook een evenwicht bieden tussen de digitale en industriële transformatie en de implicaties van een billijke transitie naar een klimaatneutrale economie, en de gevolgen daarvan voor de arbeidsmarkt;

- ondersteunen van de lidstaten bij hun inspanningen op het gebied van permanente educatie en omscholing/bijscholing en de samenwerking tussen onderwijs en opleiding, onderzoek en het bedrijfsleven versterken;

- nagaan hoe initiatieven op Europees niveau kunnen worden opgezet die investeringen in permanente educatie faciliteren, met inbegrip van samenwerking tussen de publieke en particuliere sector.

De externe dimensie van het concurrentievermogen van de EU versterken en beter gebruikmaken van de door de eengemaakte markt geboden mogelijkheden, teneinde het wereldwijde concurrentievermogen van de Europese industrie te verbeteren.

45. De EU moet haar eigen belangen blijven behartigen en haar waarden zoals openheid in de wereldhandel en een wereldwijd gelijk speelveld blijven propageren, teneinde bij te dragen tot het succes van de Europese burgers en het bedrijfsleven en de industrie te helpen om ten volle gebruik te maken van mondiale waardeketens. De versterking van het open handelsbeleid is met name van belang in de huidige omstandigheden waarin het internationale handelssysteem en de voordelen van de open wereldhandel steeds meer onder druk komen te staan. De EU moet blijven opkomen voor openheid en een multilateraal, op regels gebaseerd handelssysteem. Tegelijkertijd moet de EU actief deelnemen aan plurilaterale en bilaterale onderhandelingen met derde landen om de markttoegang voor goederen, diensten en investeringen te waarborgen en toegang te krijgen tot de markten voor overheidsopdrachten.

46. Overheidssubsidies en andere handelsbeperkende maatregelen kunnen de markten verstoren en Europese ondernemingen schade toebrengen doordat ze oneerlijke voordelen voor niet-EU-ondernemingen creëren. Dergelijke maatregelen moeten worden aangepakt door gebruik te maken van de beschikbare handelsbeleidsinstrumenten in internationale onderhandelingen, van geschillenbeslechtingsprocedures en, in voorkomend geval, van instrumenten zoals compenserende maatregelen. De hervorming van de WTO moet ook worden voortgezet om de transparantie te vergroten, handelsbelemmeringen weg te werken en het multilaterale rechtskader te actualiseren teneinde dit af te stemmen op de huidige uitdagingen in de internationale handel. Dit zou betekenen dat het bestaande kader van de WTO-overeenkomsten wordt herzien en dat nieuwe wettelijke regelingen worden toegevoegd voor gebieden als digitale handel en de transitie naar een klimaatneutrale economie.

47. Benodigde beleidsmaatregelen:

- ondersteunen van een ambitieuze aanpak in multilaterale fora en streven naar een hervorming van de WTO om de transparantie te vergroten, handelsbelemmeringen weg te werken, het functioneren van het stelsel voor geschillenbeslechting te garanderen en de multilaterale regels zodanig te actualiseren dat deze afgestemd zijn op de huidige uitdagingen in de internationale handel, zoals de digitale handel, het vrije verkeer van gegevens en de transitie naar een klimaatneutrale economie;

- systematisch aanpakken van oneerlijke handelspraktijken en proactief nastreven van de belangen en waarden van de EU, en bevorderen van digitale handel via/in handelsovereenkomsten en waarborgen van het vrije verkeer van gegevens;

- ervoor zorgen dat het EU-concurrentiekader geschikt is voor nieuwe technologische ontwikkelingen. Actualiseringen moeten echter gebaseerd zijn op duidelijke feiten en bewijzen, en tegelijkertijd daadwerkelijke concurrentie op de markt garanderen. Concurrentieverstorend gedrag van marktdeelnemers met (discriminerende) staatssteun door derde landen moet worden aangepakt door doeltreffende internationale subsidieregels en een passend gebruik van de onlangs gemoderniseerde handelsbeschermingsinstrumenten;

- verder gebruikmaken van handels- en investeringsonderhandelingen om de markttoegang te vergroten en om de normen, regelgevingsvereisten en waarden van de EU in het buitenland verder te bevorderen. Duurzaamheid in al haar aspecten (economische, sociale en ecologische) moet het leidende beginsel zijn.